

JAARVERSLAG 2013

STICHTING HISTORISCH GENOOTSCHAP **"DE BLAUWE TRAM"**

Voor de Historische Vereniging Oud-Leiden verzorgden wij in het Leidse Volkshuis een lezing over de tram in en om Leiden.

ACTIVITEITEN	blz. 2 t/m 5
100 JAAR A 327	blz. 6
ONDERSCHIEDING	blz. 7
JEUGDHERINNERINGEN	blz. 8 t/m 12
IN MEMORIAM	blz. 13
UITBREIDING MUSEALE COLLECTIE	blz. 20 t/m 25
RESTAUREREN	blz. 26

ACTIVITEITEN

Spoorwegmuseum

Allereerst een korte terugblik op de laatste maand van 2012, aangezien de 10e Nieuwsbrief toen al bij de drukker was afgeleverd en wij onze ervaringen in het Spoorwegmuseum toch nog willen vermelden. Op woensdag 12 december werd het selecteren afgerond van de Beijnes-bouwtekeningen met NZH-trammaterieel, (en voorgangers, zoals ENET, ESM en IJSM).

Een eerste selectie hadden wij een maand tevoren met medewerking van Blauwe Tramvriend Henk Scherpenhuijzen uitgevoerd. Het ging daarbij om enige honderden originele tekeningen uit de periode 1898 tot 1929, die in 50 kokers waren opgeborgen. Na akkoordbevinding van de Raad van Toezicht zou de overdracht volgen. Echter bleek kort daarna dat destijds is bepaald dat het Beijnes-archief bijeen moest blijven, ondanks het feit dat zich ook in het Noord-Hollands archief te Haarlem een Beijnes-dossier bevindt! Teleurstellend, maar wij hebben ons bij deze beslissing moeten neerleggen.

Cisca Simons van het Spoorwegmuseum en Henk Scherpenhuijzen bij de stelling. De 50 kokers met bouwtekeningen van de NZH en voorgangers, die wij met de nodige zorg op inhoud hebben nagekeken. Helaas konden wij deze kokers met waardevolle tekeningen niet aan onze museale collectie toevoegen.

Het Waterlandrijtuig BY 13 van de NZH, de Noord-Zuid-Hollandsche Vervoer Maatschappij.

Als gevolg van de verhuizing van het Legermuseum van Delft naar Soesterberg werd onze erfgoedinstelling samen met collega-museumorganisaties op maandag 17 december 2012 in de gelegenheid gesteld overtollig geworden expositiemateriaal uit te zoeken. Onze belangstelling ging daarbij in eerste aanleg uit naar het gedeelte van het Waterlandrijtuig BY 13, bouwjaar 1915, dat na de opheffing van de Waterlandse Tram in 1956 als decor had gediend voor een klederdrachten-expositie in het Nederlands Openlucht Museum te Arnhem.

Een korte beschrijving van dit opmerkelijke deel van het NHT-rijtuig 12 van de Noord-Hollandsche Tramweg Maatschappij.

Het toegenomen reizigersvervoer in het begin van de vorige eeuw noodzaakte de NHT vijf rijtuigen te bestellen bij Allan & Co. in Rotterdam. Aflevering van de eerste drie rijtuigen vond plaats in 1914. De overige twee rijtuigen (NHT no's 11 en 12) werden pas een jaar later afgeleverd door verschillen van inzicht over plaats en inrichting van een postcoupé. Het rijtuig bevatte 34 zit- en 12 staanplaatsen. De 1e en 2e klas compartimenten waren in het midden gescheiden door een postcoupé met een toegangsdeur in een van de zijwanden. Oorspronkelijk was het rijtuig voorzien van stoomverwarming, petroleumverlichting en een vacuümrem. In 1927 werd in het rijtuig elektrische verlichting aangebracht. Na overname door de NZH in 1932 werd het rijtuig vernummerd in BY 13 en geschikt gemaakt voor elektrische tractie. Dit betekende ondermeer dat de stoomverwarming werd vervangen door elektrische verwarming en de vacuümrem door een luchtdrukrem. Het rijtuig behoorde in feite tot het nieuwste materieel van de Waterlandtram en heeft vanuit het tramstation Amsterdam-Noord dienstgedaan op de lijnen naar Purmerend (tot 1949) en naar

---

Volendam, via Broek in Waterland, Monnickendam en Edam (tot 1956).

Na de opheffing van de Waterlandtram werd in het najaar van 1956 een compartiment van het rijtuig op verzoek door de NZH overgedragen aan het Nederlands Openlucht Museum te Arnhem. In één van de expositiezalen werd het compartiment opgesteld en ingericht met figuren in klederdracht. Het moest een tafereel uitbeelden van het reizen door een Marker familie naar Amsterdam, waar de eilanders vaak inkopen deden.

Na afloop van die tentoonstelling werd het compartiment in 1958 overgenomen door het Legermuseum in Leiden om daar als decorstuk te dienen voor het vervoer van militairen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Medio jaren tachtig van de vorige eeuw verhuisde het Legermuseum naar Delft en werd het compartiment op de eerste etage opgesteld in een op maat geconstrueerde vitrine.

In de loop van 2013 vond vervolgens de verhuizing van het Legermuseum plaats naar Soesterberg, waar het museum is gefuseerd met het Militaire Luchtvaart Museum in een nieuw te vormen Nationaal Militair Museum. Dit nieuwe museum zal naar verwachting in het najaar van 2014 haar deuren voor het publiek openen. Voor bepaalde objecten en expositiematerialen zou echter geen plaats meer zijn in het nieuwe museum. Dit was dan ook de reden dat op 17 december 2012 museumorganisaties waren uitgenodigd hun interesse hiervoor te laten blijken. Onze stichting kreeg het compartiment toegewezen, alsmede een lessenaarvitrine, een groot aantal wissellijsten en enige figuren.

Het compartiment van de BY 13 werd op 15 en 28 maart 2013 met assistentie van het museum-personeel voor transport gereed gemaakt. Op donderdagmiddag 11 april 2013 vond dit transport naar ons depot in Delft plaats. Hiervoor werd een vrachtauto met laadklep ingezet om het zwaargewicht te vervoeren. Het is de bedoeling het bijna 100 jaar oude compartiment te restaureren en zodanig aan te passen dat het bij toekomstige exposities op eenvoudiger wijze kan worden vervoerd. Er zijn inmiddels pogingen ondernomen een ervaren timmerman/meubelmaker hiervoor te interesseren. Mocht dat niet doorgaan, dan zal de mogelijkheid worden onderzocht het compartiment als leerobject te laten restaureren.

Het compartiment van de BY 13 werd in "handzame" delen voor transport gereed gemaakt en naar beneden getakeld.

Banieren

Het ophalen van een tweetal metalen cassettes met uitrolbare banieren op dinsdag 18 december 2012 in de Centrale Bibliotheek van Leiden betekende tevens de afsluiting van het samenwerkingsverband met ProBiblio, de overkoepelende bibliotheekorganisatie in Noord- en Zuid-Holland. Al met al kan worden teruggezien op een plezierige samenwerking met de diverse bibliotheken, waar wij exposities hadden ingericht en lezingen gehouden onder de wervende titel "De Blauwe Tram rijdt weer". Onze collectie kon na afloop van deze acties worden uitgebreid met zeven banieren met algemene informatie over de Blauwe Tram. Bovendien vijf banieren met afbeeldingen van Blauwe Trams in Leiden, Voorschoten, Den Haag, Leidschendam/Voorburg en Oegstgeest/Noordwijk.

Proefrit HTM-motorwagen 77

In de nachten van zondag 2 en 9 december 2012 waren wij op uitnodiging van de werkgroep Scheveningen van de Tramweg-Stichting (TS) aanwezig tijdens de technische proefritten door nachtelijk Scheveningen en Den Haag met het HTM-motorrijtuig 77, dat in de jaren vijftig was verbouwd voor bovenleidinginspectieritten. Met heel veel inspanning en toewijding is het de werkgroep onder leiding van Jan van Droffelaar gelukt deze "ombouwer" in de staat van de jaren twintig als eenmanwagen terug te brengen. Een prestatie die alom veel bewondering heeft gewekt.

HTM-buitenlijnmotorrijtuig 90 ("Limburger")

Een ander nachtelijk transport, waarbij wij ook aanwezig waren, vond plaats op zondagmorgen 16 december 2012. Het ging daarbij om het transport van het HTM-buitenlijnmotorrijtuig 90, dat overgebracht werd van het Haags Openbaar Vervoer Museum (HOVM) aan de Frans Halsstraat naar de remise Scheveningen aan het Harstenhoekplein. Aangezien dit 28 ton wegende motorrijtuig onberemd was, moest hiervoor extra gewicht worden geregeld voor de trekkracht, bestaande uit de PCC-motorwagens 1304, 1165 en 2101. Voor alle zekerheid was de "Limburger" aan de achterzijde gekoppeld aan het TS-motorrijtuig H 312. Zonder problemen vond de nachtelijke rit van deze ca. 70 meter lange 5-wagentrein plaats binnen een tijdsbestek van een uur.

Website

Onze website, die sinds de ingebruikname op voortreffelijke wijze in de "lucht" wordt gehouden door onze webmaster Otto Dijkstra, gaf aan dat de teller van het aantal bezoekers tijdens de jaarwisseling 2012/2013 op 85.651 stond.

Onze website www.blauwetram.nl kan met enige trots als informatiebron worden beschouwd.

Proefrit en een bijzonder transport

2, 9 en 16 december

De HTM 77 na 55 jaar weer op het Haagse Rijswijkseplein.

Het bijzondere transport van de HTM 90 op de Conradkade.

Filmavond

4 januari

Een overvolle zaal in het voormalige Railtheater Voorburg. Ton Pruisen sprak de belangstellenden toe, waarvan sommigen van ver moesten komen.

Als hommage aan Aad de Wolf werd op vrijdag 4 januari een filmavond georganiseerd. De aangekondigde filmvoorstelling van de Voorburgse cineast van spoor- en tramwegen Aad de Wolf, die begin januari 2012 was overleden, trok zeer veel belangstelling. Traditioneel vond deze bijeenkomst plaats in de zaal van het voormalige Railtheater Voorburg. Over de honderd bezoekers keken met enige weemoed terug naar vervlogen tijden. Uit de nalatenschap van Aad de Wolf werden films vertoond van de NZH, de HTM en de RTM. Na de pauze films van diverse Belgische trambedrijven, afgewisseld met films van de stoomtractie in de beide Duitslanden en bij onze Zuiderburen. De organisatoren Ton Pruisen en Raymond Naber konden terugzien op een zeer geslaagde avond.

NVBS

5 januari

Een druk bezochte nieuwjaarsreceptie van de Nederlandse Vereniging van Belangstellenden in het Spoor- en tramwegwezen vond plaats in haar vestiging "Amersfoort Centraal". De aanwezige NVBS-ers waren die dag nog in de gelegenheid onze Blauwe Tramexpositie te bezichtigen. Het uitruimen van het expositiemateriaal vond plaats op maandag 14 januari. Evenals de vorige keer maakten wij voor het transport gebruik van het nationale spoorbedrijf.

Lezingen/presentaties:

3 maart

"Een middagje mee met de legendarische Blauwe Tram, die van 1913 tot 1948 in Heemstede reed". Deze aankondiging in het plaatselijke blad "De Heemsteder" was voor enige tientallen inwoners aanleiding onze lezing bij te wonen in de Pauwehof aan de Achterweg. Een van de bezoekers had voor deze gelegenheid interessant documentatiemateriaal voor ons meegebracht, ondermeer een jubileumboek van de NZH.

21 mei

Op uitnodiging van de Vereniging Oud Leiden verzorgden wij een lezing over de tram in en om Leiden. Zowel de Leidse paardentram, als de stoom- en elektrische tramlijnen werden belicht en ter afsluiting een indruk van de restauratie van nog bestaand NZH-trammaterieel. Het was de eerste keer dat deze presentatie werd uitgevoerd met behulp van een beamer, waarvoor Ronald van Apeldoorn bereid was gevonden 250 dia's te digitaliseren. De avond werd ingeleid door voorzitter J.C.H. Blom, voormalig directeur van het NIOD, (Nederlands Instituut van Oorlogs Documentatie). Na afloop van de lezing kregen de 80 bezoekers gelegenheid vragen te stellen, waarvan in ruime mate gebruik werd gemaakt, (zie omslagfoto).

Voor het stadsmotorrijtuig A 327 van de Tramweg-Stichting, dat een eeuw geleden aan de NZHTM werd geleverd, had men een jubileumrit georganiseerd. Ruim 50 belangstellenden maakten van de gelegenheid gebruik zich op deze zonnige dag met de honderdjarige en het aanhangrijtuig B 37 over verscheidene Haagse tramlijnen te laten vervoeren. Hieronder een kleine foto-impressie van deze dag.

In het HOVM werd de officiële rijkruk van de A327 door Peter Kalse overgedragen aan zijn opvolger Raymond Naber.

Op uitnodiging van de echtgenote van Jan de Wilde, auteur van een aantal Blauwe Tramboeken en helaas in 2012 overleden, werden wij in de gelegenheid gesteld zijn nalatenschap van de NZH in ontvangst te komen nemen. Het ging daarbij om diverse attributen, 7 groot-formaat dozen met documentatie en 9 metalen systeembakken met ruim 3.000 foto's op systeemkaart.

Met een volgeladen auto vertrokken we vervolgens van Wilhelminaoord naar het Nationaal Modelbouw Museum in Sneek om daar de opgestelde schaalmodellen van de heer L. Ferwerda te bekijken. Op voorstel van onze organisatie heeft deze modelbouwer zijn buitengewoon fraaie schaalmodellen van NS-materieel in langdurig bruikleen aan dit museum beschikbaar gesteld. Het volgende reisdoel was de Stoomtram Hoorn-Medemblik, waar Marius van Rijn na tientallen jaren van noeste arbeid zou worden gedecoreerd.

ONDERSCHIEDING

Marius van Rijn koninklijk onderscheiden

In gezelschap van zijn echtgenote Jeanet en een groot aantal genodigden werd Marius van Rijn tot zijn verrassing onderscheiden tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Dienstdoend als machinist op locomotief "Bello" van de Stoomtram Hoorn Medemblik, stopte hij als gebruikelijk bij de halte Westerblokker. Hier kreeg Marius, chef-werkplaats en conservator rollend materieel van de Museumstoomtram Hoorn-Medemblik, deze onderscheiding opgespeld door de burgemeester van Hoorn, Onno van Veldhuizen. Tevens lag in deze ceremonie de pensionering van Marius besloten. Na deze feestelijke gebeurtenis vertrok de stoomtram naar Hoorn, waar het een (gezellige)drukke van belang was om de nieuwe ridder te feliciteren. Ruim 48 jaar heeft Marius van Rijn zijn kennis en vaardigheden in het belang van historisch Nederlands trammaterieel willen delen. Hierdoor werd veel erfgoed behouden en op voorbeeldige wijze gerestaureerd.

De trotse Marius als nieuwe ridder tijdens zijn dankwoord.

JEUGDHERINNERINGEN

door Herman Helling, december 2013, Amstelveen.

De in 1938 te Amsterdam geboren Herman neemt ons mee terug naar de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw. De Blauwe Tram, die men in Amsterdam meestal de Haarlemse Tram noemde, maakte op hem al vroeg een onuitwisbare indruk. Op ons verzoek werd hij bereid gevonden zijn ervaringen op schrift te stellen.

In de oorlog ging ik met mijn moeder met de Haarlemse Tram naar Halfweg. Daar was een slager waar wij, na geruime tijd in de rij te hebben gestaan, met wat vleeswaren weer met de tram naar huis terugkeerden. Dat is mijn oudste herinnering aan de Haarlemse Tram.

Mijn uiteindelijke interesse voor alles wat over rails wordt geleid en op stalen wielen rijdt, is in mijn herinnering midden jaren '40 ontstaan. Ons gezin woonde destijds op de Willem de Zwijgerlaan in Amsterdam-West. Amsterdam voerde in "West" nieuwbouw uit. Daarvoor werd veel zand aangevoerd met schepen naar het Westelijk Marktkanaal, tegenover de Markthallen en overgeslagen op smalspoortreinen aan de Willem de Zwijgerlaan.

Halfweg 1934

Met mijn vader wandelde ik naar die overslag. Die treintjes boeiden mij zeer en zij kruisten de Admiraal de Ruijterweg, waar de 1-meter rails van de tram naar Haarlem lagen. Verder reikte mijn gezichtsveld toen nog niet. Hoe trouwens die kruising met de rails van de NZH was gerealiseerd weet ik helaas niet meer. Maar dichterbij huis, (wij woonden een paar honderd meter van de Admiraal De Ruijterweg en de Wiegbrug af), lagen diezelfde rails en daar zag ik op weg naar school die imposante trams dagelijks voorbij komen. Heel wat groter dan die Amsterdamse trams.

Mijn gehele schooltijd heeft de Haarlemse Tram een rol gespeeld. Namelijk mijn weg naar de kleuterschool, de lagere school, later de ulo, uts en hts, voerde steeds dagelijks over de Wiegbrug en door de Bilderdijkstraat, parallel aan de Haarlemse Tram. Dus dagelijks dreunden die trams aan mij voorbij. De zogenaamde "Kikkers" maakten in mijn herinnering een wat ratelend geluid. Dat maakte grote indruk op mij. In de oorlog gingen mijn vader en moeder, lopend of met een fiets met houten banden, voor aardappelen naar een boer in Purmerend. Na de oorlog bezochten wij die boerenfamilie nog vaak. Ik ontdekte toen de Waterlandse Tram, waar diezelfde "Kikkers" reden net als dichtbij huis. Wat een feest om met die trammetjes door het land te schommelen! Het omrangeren aan de eindpunten was interessant, dat gebeurde niet bij ons in de Spuistraat, (behoudens de forensentram met de "Hamburgers", maar die kende ik toen nog niet).

Herman met NZH-pet op een "Kikker" op de laatste dag van exploitatie aan de Leidsevaart, (die pet lag in het bagagerek en heb ik weer netjes teruggelegd, jammer).

Albert Nymeyer maakte op 10 augustus 1952 in Amsterdam deze opname tijdens de spits rond 17.00 uur. Hij kon toen nog niet vermoeden dat deze B 464 voor het nageslacht bewaard zou blijven. Het bewogen leven van dit stuurstroomrijtuig is opmerkelijk te noemen. In 1924 verscheen dit NZH-tramrijtuig als B 412 op het normaalspoornet in Zuid-Holland. Negen jaar later op de lijn Amsterdam-Zandvoort op smalspoor als B 464. Het rijtuig in 1923 gebouwd door Ganz & Co. Danubius te Boedapest naar een ontwerp van de NZH, kostte toen 18.000 gulden. De 3-delige tramtreinen, inclusief passagiers wel 85 ton, konden destijds een snelheid halen van maximaal 90 km/h. Na een dienstbaar leven kreeg tramrijtuig B 464 in 1957 een bestemming als vakantiehuisje in het Gelderse Harfsen. Een jaar later, via een tussenstop in Nijmegen, verbleef de rijtuigbak in Groede, Zeeuws-Vlaanderen. Vervolgens in 1973 drie jaar lang opgesteld in Leiden. Eind 1976 werd in een Romneyloods te Voorburg op initiatief van ons genootschap begonnen met de restauratie. Na voltooiing van het project werd het tramrijtuig in de loop van 1985 overgebracht naar het NZH-Vervoer Museum aan de Leidsevaart te Haarlem.

Mijn ouders hadden een kennis in Haarlem en daar gingen we met de tram naar toe. Die tramrit was een feest voor mij, de visite saai. Later gingen wij 's-zomers naar Zandvoort. Met de tram rijdend door de duinen, (vanaf de Krommert, waar wij opstapten), was voor deze stadsjongen een bijzondere belevenis. Wat was er mooier dan een 4-wagen Métallurgique-stel of een Beijnes-stel en zéker de Boedapesters over de Rozengracht te zien en te horen rijden? En op de Admiraal De Ruijterweg, over de eigen baan en fluitend bij de zijstraten. De Haarlemse Tram was een deel van het leven. Ik ging de diverse tramtypes herkennen. Namen kwamen later. Meer kennis kreeg ik in mijn uts-tijd van twee klasgenoten, die dagelijks met de Haarlemse Tram uit Haarlem naar school kwamen. Wat was ik jaloers op die twee!

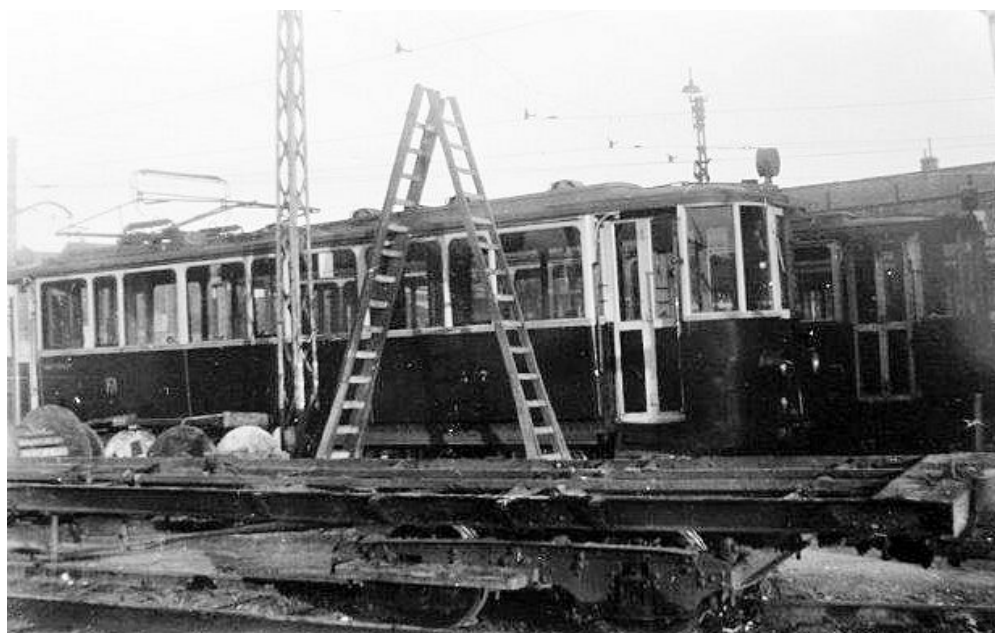

Het einde van de Waterlandse Tram in 1956 was droevig. Met mijn vader maakte ik de laatste rit mee. Toen de tram ergens in het land moest stoppen, omdat er balen stro op de rails waren gelegd, trok een lolbroek de koppeling-pen tussen de eerste en tweede bijwagen eruit. Toen de tram weer ging rijden knalde de stroomkabel uit de contactdoos en bleef die tweede wagen achter. Nadat die wagen, na achteruit te zijn gereden, weer was opgepikt, kon de reis worden voortgezet. De tweede wagen echter in het donker. Ik vond dat maar niets.

Dienstmotorrijtuig HY 112 op het sloopterrein in Amsterdam-Noord, 1956.
Links het balkonscherm van een gesloopte bijwagen beladen met biels.

Het slopen in Amsterdam-Noord heb ik met droevig hart gevolgd. De sloper bediende zich van een jeep op 1-meter spoorwielen voor het verplaatsen van de ter dood veroordeelde trams en voor het opbreken van de baan. Ik zag een drijvende bok de grijze montagewagen HY 112 op een dekschuit hijsen. Hij mocht nog even doorleven op het tramnet beneden het IJ. De sloop van de Waterlandse Tram leverde mij een paar souvenirs op, die nu bij het Historisch Genootschap De Blauwe Tram veilig zijn ondergebracht. Het jaar 1957 betekende het einde van de tramexploitatie naar Zandvoort. Het was nog droeviger dan het afscheid van de Waterlandse Tram. Ik ben niet met de laatste rit meegeweest. Bezocht nog éénmaal de remise aan de Leidsevaart en volgde de rest van de dag op de fiets heen en weer de trams tussen Sloterdijk en Spuistraat.

Motorrijtuig A 77 tijdens de sloop.
Op de voorgrond het frame van een aanhangrijtuig.

De rijtuigbakken werden op een vrachtwagen afgevoerd om als woning of tuinhuis elders te worden gebruikt.

Helaas is er de laatste tijd nooit één meer teruggevonden.

Mijn vader heeft, geheel legaal, een aantal souvenirs bij sloper Sal de Jong kunnen bemachtigen. Die attributen zijn inmiddels ook aan het Historisch Genootschap De Blauwe Tram overgedragen. De Blauwe Tram op normaalspoor in Zuid-Holland kende ik niet zo goed. Eigenlijk alleen maar vanaf het station Leiden. Wat waren ze mooi, die tweelingwagens, met hun dicht bij elkaar staande koplampen!

In 1961 heb ik met mijn vriendin, Nanny, (nu mijn vrouw), het Zuidhollandse net van de NZH bereisd. Het was voor mij een emotionele herkenning met een vervelende bijmaak: die prachtige trams waren toen ook al ter dood veroordeeld.

Nanny poserend voor de Beijnes motorwagen A 513 aan het Malieveld, Den Haag, 30-4-1961.

Alles is herinnering. Mijn eerste boekje over de NZH was: "De NZH 1" uit De Alkenreeks. Inmiddels is mijn boekenkast aangevuld met vele schitterende boeken en dvd's, die nog steeds met zekere regelmaat verschijnen.

NOORD-ZUID-HOLLANDSCHE VERVOER MAATSCHAPPIJ N.V.
TELEFOON 02500-38940 POSTREKENING 8436
POSTBUS 514
BANKIER: DE TWENTSCHE BANK N.V.

Aan de Heer H.C.J. Helling,
Willem de Zwijgerlaan 115,
AMSTERDAM-W.1.

Uw kenmerk   Uw brief van: 23-8-57.   Ons kenmerk: AZ/INL.

Onderwerp: souvenirs.   Haarlem, 30 augustus 1957.
Leidsevaart 396

In antwoord op Uw bovenvermeld schrijven delen wij U mede, dat onze - wegens opheffing van de tramlijn Zandvoort-Amsterdam - vrijkomende tramrijtuigen zijn verkocht aan de Fa. Sal de Jong, Joden Houttuinen 24-32, Amsterdam, tot welke firma U zich desgewenst kunt wenden.

Hoogachtend,
Noord-Zuid-Hollandsche
Vervoer Maatschappij N.V.
De Directie,
J. Jurrissen

BIJLAGE(N):
DICT.: vdW.
TYP.: CW.
COLL.: *vdW*

Model 31019

Mijn kennismaking met de Stichting Historisch Genootschap De Blauwe Tram op woensdag 13 november 2013 was een openbaring! Geweldig wat daar aan materiaal afkomstig van de Blauwe Tram in het depot aanwezig is en zorgzame wijze wordt beheerd!

Ik zie uit naar de volgende expositie. Ook aan de Leidsevaart in Haarlem is trammaterieel aanwezig, waaronder de schitterend gerestaureerde Boedapester B 412. Daar kun je op zaterdagen wegdromen naar het verleden.

De directeur van de NZH, dhr. Jurrissen gaf dhr. Helling persoonlijk een "vrijbrief", om bij de sloper Sal de Jong te kunnen aankloppen om enkele souvenirs legaal te kunnen bemachtigen.

Overigens over slopen gesproken, deze directeur Jurrissen werd in 1960 door de Tramkoning van Nederland, dhr. ir. W.J. Burgersdijk toegeroepen: "Je brak alles af wat ik in 32 jaar opbouwde!"

Een belangrijk document richting sloper Sal de Jong. Koperwerk werd gewogen waarna de "schrootprijs" werd vastgesteld.

Tot besluit van de jeugdherinneringen van Herman Helling deze opname van Boedapester B 464. Om nog even te kunnen wegdromen in de tijd dat dit beroemde rijtuig nog volop in dienst was. Halte Amsterdamse Buurt, Haarlem, 16 aug. 1952. Foto: Albert Nymeyer.

Hetzelfde rijtuig nu in Haarlem als B 412 en geheel gerestaureerd door vrijwilligers in Voorburg. Foto: L.J.P. Albers, 7-5-1988.

IN MEMORIAM

Op dinsdag 11 juni ontvingen wij het trieste bericht dat Geert de Kinkelder de zondag ervoor was overleden. Geert had ons een paar maanden tevoren bericht dat hij ernstig ziek was en de vooruitzichten bepaald niet gunstig waren. Niettemin kwam het bericht van zijn overlijden toch nog onverwacht. Tijdens de druk bezochte uitvaartdienst op zaterdag 15 juni in Rijswijk werd op indrukwekkende wijze het woord gevoerd door de beide zusters van Geert en door een collega van het Nationaal Archief. Peter Nijbakker vertolkte de gevoelens van de vrienden uit de wereld van het openbaar vervoer.

Geert de Kinkelder in de Boedapester B 412 tijdens het evenement "Retourtje Leiden", oktober 2011.

Excursie en presentatie

Peter Nijbakker gaf op 20 oktober een bijzondere uitleg over de historie van HTM-attributen afkomstig van Hans Offerman en Geert de Kinkelder in de bovenzaal van de remise Scheveningen. Met een historische NZH-autobus werd het gezelschap naar de HTM-remise Lijsterbesstraat vervoerd, waar een korte rit met het buitenlijnmotorrijtuig 58 als verrassing werd gemaakt.

Raymond Naber verwelkomt het gezelschap in de NZH-bus.

Groepsfoto aan de Laan van Meerdervoort, Den Haag.

TS/TRAMWERK

Op maandag 18 februari werd in langdurig bruikleen aan de Tramweg-Stichting overgedragen twee verschillende grootformaat emaille reclameborden voor het HTM-buitenlijnmotorrijtuig 58. Een week later volgde aansluitend de overdracht van 9 emaille interieurborden voor de HTM-buitenlijnmotorrijtuigen 58 en 90, die door de TS-werkgroep Scheveningen en de Stichting Tramwerk worden gerestaureerd. Ook werd een beter functionerende luchtfluit voor motorrijtuig 58 uit onze collectie omgewisseld.

Open Monumentendag

14 september

Hoewel gewaarschuwd dat de weersvooruitzichten niet echt gunstig zouden zijn, viel deze dag letterlijk in het water. Vrijwel de gehele zaterdag regende het. Wij hadden de grootste moeite om alle documentatie droog te houden in onze stand bij de ingang van het Stadsmuseum in het historische centrum van Voorburg. Niettemin hebben we heel wat brochures over het openbaar vervoer in Zuid-Holland kunnen uitdelen. Deze brochures waren een uitgave van het Erfgoedhuis Zuid-Holland, de overkoepelende organisatie van erfgoedinstanties.

Evenals voorgaande jaren waren wij met onze stand aanwezig in de Voorburgse Herenstraat.

In het Legermuseum te Delft konden wij die dag expositiematerialen ophalen, zoals diverse wisselijsten en een vijftal staande en zittende figuren, compleet met verschillende koppen.

Gedeelte van het NZH-rijtuig BY 13 als decor voor het uitbeelden van militairenvervoer tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Mobilisatie en neutraliteit 1914-1918

Op 31 juli 1914 besloot Nederland door de grote oorlogsdreiging haar troepen te mobiliseren. Voor het verzamelen van de 200.000 militairen waren de spoorwegen essentieel. Op 1 en 2 augustus vervoerden de spoorwegen 156.000 soldaten en 6500 paarden. Al op 4 augustus waren de meeste eenheden al paraat en op hun plek. De meeste militairen waren overhaast opgeroepen en niemand wist hoe lang de mobilisatie zou duren. De uniformering van de troepen liep sterk uiteen: sommigen waren uitgerust met de nieuwste veldgrijze uniformen, anderen moesten het oude blauwe uniform afdragen. De meesten werden ingezet voor de bewaking van strategische punten en bij forten. Ongeveer 90.000 militairen behoorden tot het veldleger.

NHTM-rijtuig No 12 (Allan R'dam 1915), het latere NZH-rijtuig BY 13.

Het uitgenomen deel. Foto J. de Jongh.

Het was een bijzonder moment toen in de namiddag het aantal bezoekers aan onze website www.blauwetram.nl de 100.000 passeerde. Wij waren hierop attent gemaakt door Blauwe Tramvriend Luud Albers. Het lukte ons echter niet op het cruciale moment van dit feit een opname te maken, maar we waren in elk geval de eerste van de volgende honderdduizend! Onze trouwe Blauwe Tramvriend Carl Vollrath uit het westen van Canada was de gelukkige als 100.000ste bezoeker.

De website dient ondermeer als vraagbaak voor materiële of personele onderwerpen. Indien wij het antwoord in sommige gevallen schuldig blijven, benaderen wij via email onze kring van Blauwe Tramvrienden.

Erfgoeddag <http://www.erfgoeddag.nl/index.php?375>

1 november

Het Erfgoedhuis Zuid-Holland organiseerde die dag haar zesde Provinciale Erfgoeddag met als thema "Laat je vervoeren – Openbaar vervoer in Zuid-Holland", voor gemeenten, erfgoedorganisaties, professionals en vrijwilligers. De bijeenkomst werd gehouden in het trammuseum van de RTM in Ouddorp. De thema's, die aan de orde kwamen: herbestemmen, beleven en doorgeven. Verscheidene sprekers verzorgden lezingen over de geschiedenis van het openbaar vervoer. Ook onze stichting belichtte e.e.a. over het in stand houden van het mobiele erfgoed.

Hierbij onze bijdrage zoals beschreven in het programma van die dag.

"Hoe vertel je je verhaal zonder museum?"

Georg Groenveld, Han Geijp en Raymond Naber van de Stichting Historisch Genootschap De Blauwe Tram weten wel raad met attributen en documentatie: 30 kasten vol verzamelden zij: van uniformen tot tramkaartjes, maar zelfs nagebouwde tramstellen staan ineens op de eerste verdieping van een bibliotheek of museum. Het enthousiasme is groot. Maar... een museum hebben ze niet: zij verzamelen materiaal en richten al naar gelang de vraag op het thema gerichte vitrines in bij anderen: wie maar wil kan bij hen een vitrine-inhoud bestellen. Zo geeft "De Blauwe Tram" het verhaal door. "Een reizend circus", zoals ze het zelf wel eens noemen. Het is een logistieke planning en uitdaging. Tegelijkertijd denken de bestuursleden van de Blauwe Tram na over hun eigen opvolging. De zoektocht naar jonger bloed in het bestuur is nodig en leuk. Hoe? Han Geijp, Georg Groenveld en Raymond Naber vertellen erover tijdens deze middagsessie.

Impressie van deze bijzondere Erfgoeddag. Vertrek van station Rotterdam Centraal met een originele RTM-autobus naar Ouddorp. Naast sprekers als Andries Ponsteen (directeur Erfgoedhuis), Han Weber (gedeputeerde D66), Auke van der Woud (was o.a. hoogleraar aan de Rijks Universiteit Groningen), Peter-Paul de Winter (hoofd Collectie Ned. Spoorwegmuseum), ook een optreden van Paul van Soest van het tv-programma "Toen was geluk heel gewoon". Dagvoorzitter was Gerrit Verhoeven.

Op de dag af precies 52 jaar na de laatste ritten van de Blauwe Tramrijtuigen naar het sloopterrein in Voorschoten, ontvingen wij de heer en mevrouw Helling uit Amstelveen in ons Delftse depot. De heer Helling droeg bij die gelegenheid zijn verzameling Blauwe Tramattributen aan ons over. Een tableau met verschillende 13 interieurborden, de luchtfluit van Boedapestse stuurstandrijtuig B 464, een messing handgreep en een metalen balkonstang. Verder een messing plafonnière met 3 porseleinen fittingen van Métallurgique motorrijtuig A 12, een porseleinen lamphouder van een Beijnes motorrijtuig, de rijrichtingkruk van Beijnes motorrijtuig A 457, de remkruk van motorrijtuig A 259, een messing kaarthouder, de koppelingen met ketting en beugel van Waterlandrijtuig BY 13, een metalen buitendienst bord (groen/wit) en een houten bord "Buiten Dienst", beide afkomstig van de Waterlandse Tram.

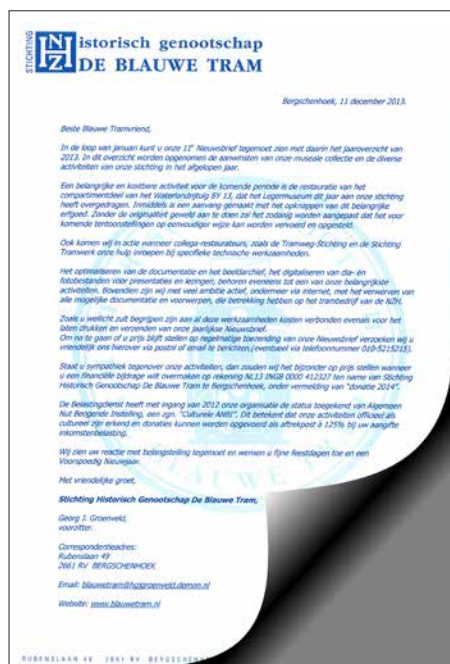
21 november

Voor een christelijke ouderenbond te Katwijk aan Zee werd 's-middags een beamerpresentatie verzorgd, die door zo'n 100 belangstellenden werd bezocht. Als onderwerp had men gekozen voor de Blauwe Tram in en om Leiden, waarbij het accent lag op de tramverbinding naar Katwijk aan Zee. Niet alleen de elektrische tram, maar ook de Leidse paardentram en de stoomtramlijnen vanuit de Sleutelstad werden in beeld gebracht. Tegen het eind van de middag ging men voldaan huiswaarts.

Vrienden van de Blauwe Tram

11 december

In deze maand ontvingen onze Blauwe Tramvrienden een brief met de volgende inhoud:

Beste Blauwe Tramvriend,

In de loop van januari kunt u onze 11e Nieuwsbrief tegemoet zien met daarin het jaaroverzicht van 2013. In dit overzicht worden opgenomen de aanwinsten van onze museale collectie en de diverse activiteiten van onze stichting in het afgelopen jaar.

Een belangrijke en kostbare activiteit voor de komende periode is de restauratie van het compartimentdeel van het Waterlandrijtuig BY 13, dat het Legermuseum dit jaar aan onze stichting heeft overgedragen. Inmiddels is een aanvang gemaakt met het opknappen van dit belangrijke erfgoed. Zonder de originaliteit geweld aan te doen zal het zodanig worden aangepast dat het voor komende tentoonstellingen op eenvoudiger wijze kan worden vervoerd en opgesteld.

Ook komen wij in actie wanneer collega-restaurateurs, zoals de Tramweg-Stichting en de Stichting Tramwerk onze hulp inroepen bij specifieke technische werkzaamheden.

Het optimaliseren van de documentatie en het beeldarchief, het digitaliseren van dia- en fotobestanden voor presentaties en lezingen, behoren eveneens tot een van onze belangrijkste activiteiten. Bovendien zijn wij met veel ambitie actief, ondermeer via internet, met het verwerven van alle mogelijke documentatie en voorwerpen, die betrekking hebben op het trambedrijf van de NZH.

Zoals u wellicht zult begrijpen zijn aan al deze werkzaamheden kosten verbonden evenals voor het laten drukken en verzenden van onze jaarlijkse Nieuwsbrief. Om na te gaan of u prijs blijft stellen op regelmatige toezending van onze Nieuwsbrief verzoeken wij u vriendelijk ons hierover via postnl of email te berichten,(eventueel via telefoonnummer 010-5215215).

Staat u sympathiek tegenover onze activiteiten, dan zouden wij het bijzonder op prijs stellen wanneer u een financiële bijdrage wilt overmaken op rekening NL13 INGB 0000 412327 ten name van Stichting Historisch Genootschap De Blauwe Tram te Bergschenhoek, onder vermelding van "donatie 2014".

In het algemeen is op positieve wijze gereageerd, waardoor wij weer optimaal verder kunnen met onze activiteiten. Wij hopen dat zij die nog niet hebben gereageerd alsnog een bijdrage zullen doen.

ALGEMEEN NUT BEOGENDE INSTELLING (ANBI)

De Belastingdienst heeft met ingang van 2012 onze organisatie de status toegekend van Algemeen Nut Beogende Instelling, een zgn. "Culturele ANBI". De Europese Commissie heeft op 20 maart 2013 het tijdelijke extra fiscale voordeel van 25% voor giften van particulieren aan culturele ANBI's goedgekeurd. Donateurs mogen zelfs een kwart meer aftrekken bij de aangifte inkomstenbelasting. Aldus een extra aantrekkelijke fiscale faciliteit. In dit verband wordt verwezen naar de website: www.anbi.nl/cultureleinstellingen. Bovendien is dankzij deze fiscale beslissing onze stichting vrijgesteld van successie- en schenkingsbelasting. Dit betekent dat onze activiteiten officieel als cultureel zijn erkend.

Ook vanaf deze plaats willen wij onze trouwe donateurs hartelijk bedanken voor hun financiële ondersteuning in het afgelopen jaar. Zoals u in deze nieuwsbrief heeft kunnen lezen hebben wij met de verwerving van belangrijke attributen en uniek documentatiemateriaal de museale collectie het afgelopen jaar aanzienlijk kunnen uitbreiden. Mede hierdoor is dit jaarverslag (nieuwsbrief) wederom met een aantal pagina's uitgebreid.

De komende periode gaan wij door met het herindelen van de beschikbare kastruimte in ons depot. Tevens gaan wij verder met het optimaliseren van het historisch beeldarchief te Bergschenhoek.

Attentiebord van karton met plaklijnen randen.

Plafonnière afkomstig van de Haagse halte Bezuidenhout

Overdracht

18 december

Die woensdag togen wij op verzoek naar de heer Vreeswijk te Gouda, waar wij zijn collectie NZH-attributen in ontvangst konden nemen. Het ging daarbij ondermeer om 3 richtingfilms, een kaarslantaarn van motorrijtuig A 512, 20 interieurborden, een drietal kartonnen attentieborden, 2 richtingtrommelborden "Oegstgeest" en "Rijndijk", 4 verschillende dienstletterborden en een houten paneel met een weergave van het schakelschema van Scheveningen, Leiden, Katwijk, Noordwijk en Hillegom, inclusief voedingpunten. Opnieuw interessant erfgoed als aanvulling op onze museale collectie!

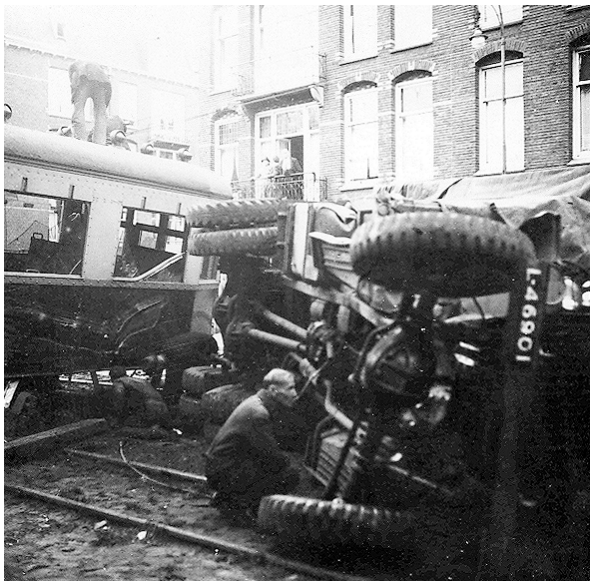

UITBREIDING MUSEALE COLLECTIE

Evenals voorgaande jaren hebben wij ook het afgelopen jaar wederom een grote hoeveelheid aanwinsten verkregen, die een relatie hebben met het trambedrijf van de NZH. Een uitgebreid overzicht laat de verscheidenheid aan documentatie en voorwerpen zien.

Documentatie:

3.245 foto's, waarbij 6 persfoto's, ondermeer 2 van het eindpunt Amsterdam, Spuistraat en 13 groot formaatfoto's; 210 ansichtkaarten; 600 dia's; 15 negatieven jaren '30/'40; 50 afbeeldingen van NVBS-kalenders; 113 krantenknipsels; een gekleurde afbeelding van een affiche van de Noord-Hollandsche Tramweg Maatschappij, (ontwerp H.P. Berlage).

Foto's o.a. 14 stuks formaat 5x5 cm, van het ongeval met de B 452 op de Admiraal de Ruijterweg, Amsterdam, 7 oktober 1946.

Oorkonde 25-jarig ambtsjubileum conducteur P.J. Lamers;
dossier van J. van Hooven: 2 arbeidsovereenkomsten d.d. 01-01-1928 en 03-01-1943, bewijs van deelgenootschap pensioenfonds, dec.1927, 10 stuks diverse NZH-correspondentie, jubileumoorkunde en vererend getuigschrift 40-jarig ambtsjubileum 1926-1966;
dossier van C.J. Koek: 4 arbeidsovereenkomsten d.d. 29-10-1929, 21-01-1930, 30-08-1930 en 23-06-1932, aanmelding jubileumfonds 01-02-1936, 6 stuks diverse NZH-correspondentie, brief Vereniging tot Bevordering van Elektrotechnisch Vakonderwijs 19-09-1931, vrijkaarten 1944 en 1945, boekje met 12 gebruikte vrijbiljetten 1944, boekje met 12 ongebruikte vrijbiljetten 1944, losse omslag vrij vervoer kinderen jonger dan 6 jaar voor ouder(s) met vrijkaart(en) 1944.

Statuten der N.V. Rijnlandsche Stoomtramweg Maatschappij (1880);
lijnenoverzicht op 1 september 1885 Rijnlandsche en Noordwijksche Stoomtramweg Maatschappij;
groene 10 rittenkaart 1e klasse en blauwe 10 rittenkaart 2e klasse Leiden-Katwijk aan Zee van de Rijnlandsche Stoomtramweg Maatschappij;
biljet 1e klasse en 2e klasse stoomtram Leiden-Haarlem; grafiek stoomtramlijn Leiden-Heemstede per 10 mei 1926;
dienstregelingen IJssel Stoomtramweg-Maatschappij per 31 mei 1884, 20 juni 1885, 20 juli 1885, 3 nov. 1885 en wijziging zomerdienstregelingen 1884 en 1885;
ontwerp vergunning aan de Maatschappij tot Exploitatie van Tramwegen voor de aanleg van de elektrische tramlijn Den Haag-Leiden (17 pag.); concept beschrijvingen en berekeningen aanleg elektrische tramlijn Den Haag-Leiden (30 pag.);
blauwdruk emplacement Katwijk aan Zee i.v.m. sporenwijziging en plaatsen van een keermuur met hek (21 feb. 1919); omschrijving (5 pag.) sporenwijziging Rijnsburgerweg, gemeente Oegstgeest (19 feb.1926).

---

20 jaarverslagen NZH: 1923, 1925-1937, 1938 (2x), 1939 (3x) en 1940;
dienstreglement E, Voorschriften omtrent buitengewone voorvallen, (1929);
beknopte handleiding ten gebruike voor wagenvoerders en conducteurs, (1946);
grafieken Scheveningen-Den Haag-Leiden-Katwijk/Noordwijk per 7 okt. 1928, 6 juni 1929, okt. 1932 en 15 mei 1939;
dienstregeling Den Haag-Leiden v.v., Leiden-Katwijk v.v. en Leiden-Noordwijk v.v. per 4 okt. 1936;
zomerdienstregeling Scheveningen-Voorburg v.v. per 22 mei 1937;
zomerdienstregelingen 1950, 1954, 1957 en 1981;
winterdienstregelingen 1955 en 1956;
13 verschillende archiefstukken;
personeelsbladen okt. 1932, 75 jaar NZH 1956, sept. 1960 en sept. 1961;
map "Honderd jaar tot uw dienst, 1881-1981" met materieeltekeningen;
kleurenaffiche "NZH-groep, actief in mobiliteit".

10-rittenkaart Scheveningen-Den Haag-Voorburg jaren '30 (5x), 2 stuks enkele rit Scheveningen-Den Haag/Adelheidstraat, een collectie van 154 vervoerbiljetten jaren '50 met ondermeer 2 maand-abonnementen okt. en dec. 1954, 4 weekkaarten, 16 stuks 8-rittenkaarten Scheveningen-Den Haag en Den Haag-Voorburg; knipkaart; dagabonnement 6-8-1954; weektrajectkaart; vrijbiljet 23-9-1951 op naam van W. A. Askamp; 10 verschillende vervoerbewijzen (5x enkele rit en 5x retour);
2 NZHVM-stamkaarten op naam van Th.G. Brinkkemper, Monnikendam.
Blauwdruk plan uitbreiding Bennebroekerbrug;
kaart van Haarlem en omgeving uit 1932 met tramlijnen behorend bij een brief, gedateerd 4 juli 1936 van NZHTM aan gemeente Haarlem;
grootformaat plattegrond Haarlem en omgeving, ca. 1939;
sporensituatie Stationsplein, Leiden met tramlijnen van NZH en HTM;
"Vergunning tot aanleg van een Electricischen Tramweg van Haarlem naar de Camplaan te Heemstede", 29-3-1916;
bijlage van een verzoek voor vergunning instandhouding en gedeeltelijke wijziging elektrische tramweglijn Heemstede/Van Merlenbrug-Haarlem/Soendaplein, alsmede de tot instandhouding van de elektrische tramweglijn Haarlem/Verwulft-Overveen.

Folder "Marken-Express";
folder "Naar de Bloemenvelden per Noord-Zuid-Hollandsche Tram! (E.S.M.)";
historisch overzicht uit 1931 van alle NZH tramlijnen t.g.v. 50-jarig bestaan;
idem, ingelijst exemplaar in houten frame.

Kennisgeving aan het publiek betr. opheffing lokaaldienst Voorburg-Scheveningen ing. 11 mei 1958.

Kopie aanschrijving uit 1939 betr. maximum aantal reizigers in de rijtuigen;
kopie nota uit 1940 aan chef werkplaats Rijnsburg betr. gouddecoratie der rijtuigen;
kopie nota uit 1952 aan chef werkplaats Rijnsburg betr. contractbeëindiging Fino-reclame op 14 juni 1953;
3 kopieën kennisgevingen aan het publiek betr. dienstregeling forensen tramtreinen en bussen op 31 december 1953 en zaterdag 2 januari 1954, betr. dienstregeling rond de Pasen op 16-19 april 1954 en op 5 mei 1954 en betr. staking tramexploitatie baanvak Scheveningen-Den Haag per 1 sept. 1957.

Dossier Leiden-Katwijk/Noordwijk met overeenkomst 17-10-1907 tussen B.& W. Katwijk en de HIJSM met 2 brieven betr. voortzetting overeenkomst NZHTM 7 en 8-7-1911 en 3 brieven 1961-1964 betr. erfpacht;
dossier Leiden-Katwijk/Noordwijk met 3 nota's en 3 brieven 30-4-1910, 6-3-1912 en 29-10-1960;
dossier 1933-1936 met 30 bijlagen gebruik trampaal voor een lichtbak Spui, Amsterdam;
blanco briefpapier Maatschappij tot Exploitatie van Tramwegen, Haarlem, Jansweg 2-4, (3-22-3000);
Tweede Noord-Hollandsche Tramweg-Maatschappij, agenda aandeelhoudersvergadering NZHTM op 28 april 1924.

Poststuk "Noord-Zuidhollandsche Stoomtramweg-Maatschappij Haarlem-Leiden", voorzien van een postzegel van 10 cent met beeltenis van koning Willem III en verzonden op 22 mei 1890 aan de Westlandsche Stoomtramweg Maatschappij te Loosduinen;

---

aangetekend poststuk "Maatschappij tot Exploitatie van Tramwegen, Voorburg", voorzien van R-strook No. 478, met aangegeven waarde van een honderd en vijftig gulden en aan de keerzijde voorzien van vijf lakstempels, met 2 postzegels van 10 cent met beeltenis van koningin Wilhelmina en 1 postzegel van 2½ cent, verzonden op 31 december 1915 "Aan Den Weledelgestrenge Heer J. F. Mouthaan, Noordeinde 51, Leiden".

Brief ESM 4-7-1908 aan Raad van Beheer betr. verkoop gronden te Amsterdam;
brief TNHT 11-9-1923 aan Provinciaal Waterleidingbedrijf te Edam;
brief ESM 11-2-1925 aan Provinciaal Waterleidingbedrijf te Bloemendaal betr. vergunning telefoonkabel;
nota NZHTM/ESM/MET 17-6-1932 van chef Exploitatie Leiden aan secretaris Haarlem;
2 nota's NZHTM 11-7-1930 en 25-7-1935 van chef Exploitatie Leiden aan secretaris Haarlem;
brief NZHTM 16-12-1935 aan D. van Egmond, Rijnsburg betr. verhuur van bouwland in gemeente Noordwijk;
brief NZHTM 13-12-1941 aan D. van Egmond betr. achterstallige betaling; brief NZHTM 1 juli 1938 van secretaris aan directeur Gooische Tramweg Mij. F.M. Augustijn te Amsterdam;
nota NZHTM 28-7-1942 aan referendaris-chef Personeelfondsen NS, Utrecht;
2 nota's NZHVM 8-8-1950 en 11-1-1952 van chef Administr. Dienst aan chef Alg. Dienst Haarlem;
brief NZHVM 21-6-1952 van chef Techn. Dienst Haarlem aan N.V. De Veluwsche Autodienst, Ermelo. Grootformaat blauwdrukken met algemeen plan van A 400 en B 400;
potloodschets Boedapester rijtuig B 501;
collage met afbeelding van A 600-tramstel.

Catalogus 1959 J.J.B. Vellekoop, Modelbouw, bouwtekeningen motorrijtuig A 400, (2 verschillende), stuurstandrijtuig B 400, motorrijtuigserie A 512-16/volgrijtuigserie B 516-521, (2 verschillende); catalogus Nederlandse Vereniging van Modelbouwers, NVM; NVM-bouwtekeningen tramviaduct Heemstede en bovenleidingmasten Amsterdam-Zandvoort, tramstation Amsterdam-Noord; rijtuigserie NZHSTM 1-17 en bovenleidingwagen H 202;
NVBS-bouwtekeningen rijtuigserie E.N.E.T. 31-38 en 51-55, Métallurgique-rijtuigen A 20, A 24, A 25, A 26 en A 27, stadswagens A 58-59, rijtuigserie A 73-77, dienstmotorwagen HY 112, rijtuigserie A 251-258/A 260-263, rijtuig B 54, rijtuig B 251, rijtuigserie B 254-257, locserie NHT 1-5, locserie NZHTM A 17-19, rijtuigserie BY 1-3, rijtuigserie BY 4-9, rijtuig BY 10, rijtuig BY 11, stoomtramrijtuigen B 2 en B 11, idem B 3, 4, 6 en 16, idem B 8 en B 9, idem B 10 en B 12, idem B 13, idem rijtuig B 18, idem B 17 en B 19, rijtuigserie B 33-36, rijtuigserie B 41-43, instructierijtuig, rijtuigserie B 11-15, rijtuigserie B 201-202 en B 516-521, gesloten goederenwagens C 31-34 en open goederenwagens C 101-111.

10 brochures: "Per Noord-Zuid er op uit" (ca. 1940), "De reorganisatie van de N.V. N.Z.H.V.M.", "100 jaar ten dienste van de reiziger"(2x), "Haarlem en zijn openbaar vervoer", "Verkeer in en om Heemstede en Bennebroek", "Verdwenen maar niet vergeten", "Expositie Verbindingen en Vervoer", "Heen en weer. Reizen per openbaar vervoer vanaf de zeventiende eeuw" en "Leiden zoals het was. Verkeer en Vervoer"; 7 stuks correspondentie van Jac. de Graaf aan Herman Duparc, periode 1956-1966; idem brief van J. van Helden aan H. Duparc; idem brief van K. van den Bron aan H. Duparc; 4 artikelen Stichting Vrienden van Oud Hillegom over de stoomtram en elektrische tram Leiden-Haarlem.

Boekwerk "Met de Tram door Waterland, een uitstapje naar Buiksloot, Broek in Waterland, Monnikendam, Edam, Volendam en Marken" door J.F.L. De Balbian Verster, (uitgave 1889); boekwerk "Haarlem en de elektrische tram"; boekwerk "350 jaar openbaar vervoer in Noordwijk"; 3 boeken "De geschiedenis van de Blauwe Tram"; 2 boeken "Van Strand naar Waterland"; boek "Tussen Spaarnestad en Residentie"; "Alk"-boekjes "De NZH, Het tramtijdperk" en "Het busbedrijf"; 3 boeken: "De Bollenlijn", boeken "Op het spoor van de Blauwe Tram", "Toen de tram nog reed in Leiden" en "Stoomtrams in Alkmaar"; "Wyt"-boekjes "Voorlopers van de Blauwe Tram" en "De Blauwe Tram, 1924-1961"; 4 pockets "Per Noord-Zuid er op uit!".

45 toeren grammofonplaat "De Noord-Zuid in geluid";
poster Boedapester tramstel B 456-A 459-B 464 bij de halte Slotermeer, april 1955 (foto L.J.P. Albers).

Attributen:

houten tang van bovenleidingmonteur en zekering uit elektrokast A. van Schie, Noordwijk;
houten paneel met schakelschema incl. voedingpunten Scheveningen, Leiden, Katwijk, Noordwijk, Hillegom, (vervaardigd te Voorburg, 28-11-1935);
tjidsklok voor bepalen dienstregeling met uitwisselbare schijf lijn 1 Haarlem/Soendaplein-Heemstede;
houten conducteursmap voor vervoerbewijzen;
messing trekbel met lederen trekkoord;
3-lamps plafonnière Métallurgique motorrijtuig A 12;
kaarslantaarn (noodverlichting) Beijnes motorrijtuig A 512;
3 richtingfilms, w.o. 1 van Beijnes motorrijtuig A 600;
metalen houder met op papier 9 plaatsen richtingfilm: 1. Leiden, 2. Scheveningen, 3. Den Haag, 4. Noordwijk, 5. Katwijk, 6. Voorburg, 7. Stopt niet, 8. Geen dienst, 9. Rood;
metalen borden "**Oegstgeest**" en "**Rijndijk**" (stadsdienst Leiden);
porseleinen lamphouder interieur Beijnes motorrijtuig A 250;
messing kaarthouder raamkozijn;
remkraan Beijnes motorrijtuig A 259;
rijrichtingkruk ("paard") Boedapester motorrijtuig A 457;
messing luchtfluit Boedapester stuurstandrijtuig B 464;
messing handgreep rugleuning Beijnes motorrijtuig A 250;
metalen balkonstang Métallurgique motorrijtuig;
koppelingpen met ketting en bevestigingsbeugel bekerkoppeling Waterland aanhangrijtuig BY 13.

Uit de nalatenschap van Geert de Kinkelder 4 metalen dienstletterborden: **BB** (Den Haag-Leiden) en **H, K** en **L** (Den Haag-Leiden-Katwijk/Noordwijk) en een max. snelheidsbord "45";
metalen scharnierend interieurbord **Stopt niet**, (motorrijtuig A 100 c.q. stadsmotorrijtuig A 300);
metalen interieurbord **Vlug in en uitstappen**, (Métallurgique motorrijtuig).
3 metalen max. snelheidsborden "**35**" en "**N**";
6 metalen buitendienst borden (groen met witte rand), met op achterzijde "**A 323**", "**A 325**", "**A 327**" (nog zichtbaar: "**A 309**"), "**A 402**", "**A 406**" en "**A 605-6**" (nog zichtbaar: "**A 410**");
2 metalen sluitborden (rood met witte rand), met op achterzijde "**A 313**" en "**H 301**" (nog zichtbaar: "**A 110**");
metalen buitendienstbord (groen met witte rand), met bevestigingshaak achterzijde, (Waterland);
houten bord, zwart, met witte tekst: "**Buiten Dienst**", (Waterland);
driekantig metalen bord "**NZH B 14**", (voormalig Gooisch tramrijtuig, serie B 11-15);
metalen koersbord "**Noordwijk Leiden Den Haag v.v.**";
metalen lijnbord "**1**", (Soendaplein, Haarlem/N.-Heemstede);
5 metalen dienstletterborden "**R**" en "**U**", (lokaaldienst Voorburg-Scheveningen), "**BB**" (groen/wit, Den Haag-Leiden), "**E**" en "**K**" (Den Haag-Leiden-Katwijk/Noordwijk);
metalen scharnierend interieurbord "**Stopt niet**", (motorrijtuig A 100 of stadsmotorrijtuig A 300);
metalen interieurbord "**Vlug in en uitstappen**", (Métallurgique motorrijtuig);
metalen langwerpig bord (wit/zwart) "**Tijdig naar voorbalcon gaan om uit te stappen**".

3-lamps plafonnière van NZH-motorrijtuig A 12.

Mededeling voor het publiek, (handwerk!).

Relikwieën uit een roemrijk verleden door liefhebbers verzameld en met zorg geëtaleerd, omdat men iets tastbaars wilde hebben uit de Blauwe Tramtijd. Nu, een halve eeuw later, veilig ondergebracht bij ons erfgoed. In het midden van dit paneel, vervaardigd door Herman Helling, zien wij de luchtfluit afkomstig van de B 464, die hij destijds bij de sloper heeft verkregen. Er zullen toen wel heel veel emaille bordjes door vaardige handen zijn losgeschroefd, als je bedenkt dat wij al zo'n 770 stuks van deze bordjes in onze verzameling hebben opgenomen.

Railspijker;

2 sierbetonnen kappen bovenleidingmast, (Koningin Wilhelminalaan, Voorburg).

kartonnen attentiebord met de tekst: NZH. Gaande in de richting naar Leiden moet aan de nagenoemde halten links worden uit- en ingestapt:

Hillegom, Bethlehemslaan	Sassenheim, Postkantoor
Lisse, Nachtegaal	Terwegen
Vreewijk	Warmonderdam
Veldhorststraat	Klinkenberg
Tuinbouwschool	Oegstgeest, Groene Kerkje
Engelenbuurt	Wijtttenbachweg
	Duinzichtstraat
	Leidschebuurt

Op de keerzijde de tekst: Verkoop abonnementen en weekkaarten: Op de beide kerstdagen is het loket gesloten. Op 31 december is het tot 19 uur geopend en op 1 januari: 10-16 uur.

Kartonnen attentiebord met de tekst: NZH. Deze tram stopt te Haarlem en Heemstede niet aan de halten: Prinsenlaantje, Willem de Zwijgerlaan, Adriaan Pauwlaan, Postkantoor en Valkenburgerplein.

op de keerzijde de tekst: Op de 2e Paasdag is het loket van verkoop van abonnementen + weekkaarten geopend: van 9 tot 18 uur.

Kartonnen attentiebord met de tekst: NZH. N.V. Deze tram stopt te Haarlem en Heemstede niet aan de halten: Parklaan, Ridderstraat (hoek Nassaustraat), Proveniershuis, Hazepaterslaan, Vijverlaan, Willem de Zwijgerlaan, Julianalaan en Valkenburgerplein.

Kartonnen attentiebord (HTM) lijn I/2 opgeheven, instappen bushalte NZHVM.

---

45 emaille interieurborden:

Uitstappen over voorbalcon (2x), In en uitstappen over achterbalcon, Niet spreken m/d bestuurder, Noodrem op balcon (2x), Noodrem op middenbalcon, In geval van nood handgreep krachtig naar beneden trekken, Rooken, Verboden te roken (2x), Niets buitensteken (3x), Op- of afspringen gedurende de rit is verboden (2x), Geen uitgang (3x), Openen en sluiten van de deuren mag uitsluitend door het personeel geschieden, Openen en sluiten van de ramen mag uitsluitend door het personeel geschieden (2x), Voor/achter balcon 10/11 staanplaatsen, idem 2/7/7 plaatsen, idem 3/7/7 plaatsen, idem 6/8 plaatsen, idem 9/11 plaatsen, 12/6 zit/staanplaatsen, idem 17/11 zit/staanplaatsen, idem 18 zit/9 staanplaatsen, idem 20/10 zit/staanplaatsen, idem 23/13 zit/staanplaatsen (2x), idem 32/16 zit/staanplaatsen, 7 plaatsen, 11 plaatsen, 14 plaatsen, Verboden voeten tegen deur te plaatsen, Levensverz. Mij. RVS Rotterdam, opgericht 1838, Deze plaats op voorbalcon vrijlaten, Verboden op voorbalcon bij de wagenvoerder plaats te nemen, Hier duwen, Deur niet tegen leunen, Stopsignaal voor eerstk. halte 1x drukken; Métallurgique motorrijtuig-nummerbord 15; 35 emaille bordjes wagenvoerdersruimte: Scheveningen (2x), Den Haag (2x), Voorburg, Voorburg viad (2x), Veur (2x), Leidschendam, Leiden, Oegstgeest, Rijndijk (4x), Katwijk (4x), Noordwijk (3x), Haarlem (2x), Verwulft, Den Hout, Schoten, Stopt niet, Geen Dienst (2x), Rood (2x), Tram (2x).

Emaille omkeerbord in metalen houder: **Rooken/Niet rooken;**
messing bordje **Geen voeten op zitting;**
emaille bord **Fabriek van Spoorwegmaterieel Allan Rotterdam;**
messing fabrieksbord **J.J.Beijnes, Kon. fabriek van spoorwagens en rijtuigen, Haarlem, Holland (3x);**
messing fabrieksbord **Electrische installatie Siemens-Schuckert;**
messing fabrieksbord **AEG Triebwagenbau Aktiengesellschaft Kiel;**
gietijzeren fabrieksplaat **Van der Zypen & Charlier Deutz 1882 No 29097.**

Metalen noodbord (wit/zwart) **Uitstappen over voorbalcon;**
metalen NS-seinhuisbord "**Tram van Ld**", (kruising Lammenschans, Leiden).

Eenpersoonszitting met trijpbekleding;
gietijzeren putdeksel NZHTM, (uit Heemstede);
halfronde messing asbak HSM;
7 koperen etsplaten (clichés) van persfoto's Blauwe Trams omgeving Leiden, najaar 1960;
3-delig dia-copieerapparaat;
vitrine, (lessenaarmodel);
5 expositiefiguren met verschillende koppen;
31 wissellijsten, (div. afmetingen);
lamineermachine.

Met dank aan al onze schenkers, in alfabetische volgorde:

L.J.P. Albers, C.van de Beek, H. Helling, A.G. Hofkes, K.van Ipenburg, P.P.M. Kalse, A.van Kamp, J.G. Kes, J. Kimman, J. Koek, mevr. J. Lamers, S.J.de Lange, Legermuseum Delft, R. Legger, H.van Lith, mevr. H. Mos-Van der Tang, P. Nijbakker, J. Oexeman, A. Platjouw, A.van Schie, H. Schoovers, J. Souer, D.van der Spek, J.H. Stork, D. Tolsma, TS-werkgroep Scheveningen, G. Veenendaal, D. Viergever, E. Vreeswijk en mevr. A. de Wilde-Brabander.

RESTAUREREN

Voor de Tramweg-Stichting, werkgroep Scheveningen en TS/TRAMWERK

Kleine veranderingen die essentieel zijn voor zo'n fraaie tram. Proefritten met de HTM-Buitenlijnmotorrijtuig 58.

Het nodige handwerk voor de opstapstokken en rubberringen voor de raamhandgrepen.

Nieuwe opzetborden voor de TS.

Na een verblijf van tientallen jaren in een garage is het linker bord er niet meer zo best aan toe. Gelukkig bevindt zich een zelfde exemplaar in goede conditie in onze collectie.

Beeldarchief Bergschenhoek en Depot Delft

Links, het beeldarchief in Bergschenhoek bevat ruim 20.000 foto's. Deze zijn ondergebracht in ruim 200 ringbanden, inhoudend materieeltypen, baanvakken, tijdperiodes, actualiteiten, personeel, etc.

Rechts, één van de 30 depotkasten in Delft met o.a. negatieven, dienstregelingen, reglementen, originele documenten van ondermeer de Rijnlandsche Stoomtram Maatschappij en van de ESM, de Electricische Spoorweg Mij.

Ook werden kopieën van blauwdrukken verstrekt voor restauratiewerk in het Noord-Zuid-Hollands Vervoer Museum te Haarlem.

In het afgelopen jaar werd weer van diverse zijden een beroep gedaan op ons uitgebreide beeldarchief. Zo werden foto's verstrekt voor de periodieken RailMagazine, Op de Rails, Op Oude Rails, alsmede voor publicatie van de overkoepelende bibliotheekorganisatie ProBiblio, het Erfgoedhuis Zuid-Holland, Miniworld Rotterdam en diverse particulieren. Tot ziens bij de "Rotterdamse Verhalen vierdaagse" in Miniworld van 30 april t/m 3 mei 2014.

Georg Groenveld, de helpende hand bij de NVBS in Amersfoort.

Ad van Kamp tijdens het uitzoeken van beeldmateriaal voor een nieuw fotoboek.

*Stichting Historisch Genootschap "De Blauwe Tram". Rubenslaan 49, 2661 RV Bergschenhoek. Kamer van Koophandel 's-Gravenhage, inschrijfnummer 154091 (1985).
Tekst: Georg Groenveld. Lay-out, tekening en fotografie: Han Geijp. DTP: Elco Roest
Drukkerij: Nivo, Drukkerij & DTP Service, Exportweg 11, 2645 ED Delfgauw*

WIJ WENSEN U EEN VOORSPOEDIG NIEUWJAAR